

Дзвінка Торохтушко

Фотограф

Новели

АЛАТОН
ALATON

м. Київ
2019

УДК 82-31
ББК 83.3(4Укр)6
Д43

Дзвінка Торохтушко

Д43 **Фотограф: [новели]** — К.: Видавництво «Алатон», 2019. — 176 с.
ISBN 978-966-2663-51-8

Збірка новел «Фотограф» — це збірка фотографій. Світлин з минулого і сучасного, де події і людські долі переплетені так, що іноді здається – такого не може бути. Це — вигадка. Це — ретуш на світлинах. Насправді все інакше. Але...

Новели – це збірка світлин одного майстра. Кожна із них — то відбиток присутності Бога в житті людини. Жодної ретуші. Лише правда, віра і любов. Бог — теж фотограф. Він знає все про гру світла і тіні. І неважливо з ким він сьогодні: з алко-голічкою Надюхою («Чужа кров»), божевільним Васьком («Їнтар»), чи малою Бруською («Пиріжки з шугалем»). Він однаково зупиняє час. Іноді, в розмитому слізьми кадрі. І дарує надію.

Зараз вилетить пташка...

УДК 82-31
ББК 83.3(4Укр)6

ISBN 978-966-2663-51-8

© Дзвінка Торохтушко, 2017
© Видавництво «Алатон», 2017

Життя несвятих

(спроба передмови)

У цій книжці багато дітей. І мертвих, і живих, і ненароджених. Але більше все ж таки живих. Живіших, аніж будь-хто довкола них. А ще – божевільних. І життів, що схожі на божевільню, хоча, здавалося б...

Колись мене запевняли, що в літературі давно неможливо вигадати нових сюжетів. Бо все вже є у Біблії (навіть Екклезіяст потерпав, бідака, від того, що «все було і все марнота»). Ще трохи Шекспір, мовляв, додав. І край. Зрештою, Дзвінка Торохтушко, як видається, й не ставила перед собою таке амбітне завдання – вигадати щось нове. Цікавіше зняти шкіру зі старого, звичного.

Зняти шкіру, струсити павутиння, «вимити небо» і побачити... що? Що життя складається з м'яса посіченого осколками солдатського тіла, з бруду напівпрозорого, у казенних штампах лікарняного простирадла, зі смаку недоїдків поміж брудного взуття. І водночас – із запаху розпареного верболозу для великодніх кошиків, пиріжків із ревенем, лимонаду «Буратіно» та шкільних зошитів, пописаних казками синім хімічним олівцем. Усе настільки близько, настільки звично, що не встигаєш емоційно захиститися від цього тексту. І ось уже Дзвінка говорить вустами своїх божевільних янголів десь у тебе просто під тією знятою шкірою, на кінчиках нервів. І, що важливо, Дзвінчине слово не застрягає в цьому м'ясі та бруді – воно заглиблюється ще й ще в гушавину життя, пристрастей, страху, жорстокості

й болю і... виринає у раю. Наче літак, що відривається від злітної смуги, на мить в'язне у хмарах, а потім народжується крилатим птахом у сонячному небі. Впродовж півтори сотні сторінок цієї книжки ви не раз зробите разом з авторкою та її героями такий відчайдушний стрибок – від пекла до раю. І назад. А потім знову вгору...

І все тут геть не схоже на казочки з гепі-ендом. Хоча водночас і не може називатися «реалістичною чорнухою» попри те, що густих темних штрихів книжці не бракує. Все це нагадує мені одне просте запитання. Якось мій колега шукав гроші на термінову операцію матері. Прийшов з тим і до мене. А я щойно повернувся був з далекої мандрівки. У тих мандрах випало зустріти мені одну святу бабусю, котра сказала, що вона найбагатша людина на світі, й дала трохи грошей – «на добрі справи». Просто так. І коли я витяг ті гроші й просто віддав хлопцеві, він спитав крізь сльози: «А що, так буває?»

Ця книжка про те, що «так буває». Буває по-всякому. І страшно, й боляче. Але коли ти віриш, іноді понад силу або понад здоровий глузд, аж тебе називають божевільним, – то врешті-решт Він тебе таки почує і висушить твої сльози. Бо Він приходить до слабких і ображених. Бо в цій книжці, я знаю, немає жодної вигаданої історії.

І цілком можливо, що, читаючи її, ви якоїсь миті захочете подивитися... не те щоб у небо, а кудись – навіть якщо й угору, то все одно всередину себе. У те місце, де у вашому серці живе дитина, яка бачить Бога і сподівається на Нього. Навіть тоді, коли сподіватися вже нема на що.

Гарного вам читання.

Роман Коляда

Чужа кров

– Не прийде тепле літечко-о-о!!!

Не вернеться весна-а-а!!!

І мо-о-олодість не вернеться-а-а!!!

Реве на лавці під вікном Надюха. Реве так, що чути не тільки ковальські міхи в грудях, а й булькання печінки під ребрами.

По роках – молодість ще з Надюхою. Але по здоров'ю та візуально молодість давно й безповоротно пішла від неї.

Не витримала. Чи, може, то сама Надюха вирішила спустити життя бурхливою алкогольною рікою – греблею на байдиках і опусканням на дно?

То вже історія. Страшна й нецікава. Мабуть.

Поки жила мама, Надюха пробувала триматись. Лікувалася, кодувалася, «підшивалася», їздила по знахарках і святих місцях.

Потім все одно зривалася. Зникала надовго. Або приводила додому когось такого ж пропитушого й жила з ним. Як жила? Та хтозна... Добре їй так було.

Мама терпіла. Бо, коли Надюха вдома, мамі спокійніше, ніж переживати, де її дитина світами блудить.

– Чужа кров, – зітхала мама.

Коли Надюха малою була, хірург невдало видалив їй аденоїди. Запальний процес перейшов у сепсис. Надюсі тоді кілька разів донорську кров переливали, поки смерть відступила.

Мама, коли забирала Надюху з лікарні, дорогою додому купила їй у «Дитячому світі» ляльку-лікарку в білому халатику, білій шапочці з червоним хрестиком і з іграшковим фонендоскопом.

Мама рідко купувала їй іграшки. Так, на день народження чи на Новий рік. І то лише маленьких зайчиків або котиків пластмасових з м'ячиками в лапках. Більше мама любила дарувати Надюсі книжки. А тут – лялька. Дорога, за дев'ять карбованців. У прозорій коробці. Такій, що ідеш вулицею – й усі на тебе увагу звертають, усі бачать, що в тебе нова лялька.

Надюха не тямилася від щастя. А коли прийшли додому і вийняли іграшку з коробки, виявилось, що на ляльку забули трусики одягнути. Мама посміхнулась і сказала, що сама пошиє їх для ляльки. А Надюха довго сміялася. Не з того, що лялька-лікарка без трусиків. Надюха уявила собі інше: доктора, котрий лікував її від сепсису, і медсестричку Аліну.

А тепер от лялька без трусиків. Надюха зняла з неї халатика, шапочку, розтріпала ляльці волосся, вклала на стіл і розвела їй ноги:

– Ти будеш зватися Аліною. І ми будемо з тобою гратися в лікарню.

Мама застала її за тими іграми й не знайшла слів. Мовчки плакала на кухні. І дивилась у вікно, ніби чекала з-за холодної шибки якоїсь відповіді чи знаку на свої тривоги.

Надюха не розуміла, чому плаче мама. Прийшла на кухню, сіла коло табуретки на підлогу, обійняла маму за коліна і стала пхивкати разом з нею:

– Мамусько, ну я більше не буду так.

– Чужа кров... – схлипувала мама й обіймала Надюху. – Так не можна, доню. Так робити недобре.

– А медсестра казала лікареві, що добре.

...Надюха трималась. Намагалася не хвилювати маму. Росла, вчилася, гралася пристойними забавками й лише в ті ігри, котрі мама схвалювала. Тримала в собі потаємний світ своїх переживань і бажань. Наче під замком тримала. Відчувала, що вирує щось у ній, кипить і пече, ніби лава у вулкані. Але намагалася не показувати того мамі й гамувала в собі всі поривання до дорослого світу. Приховувала їх, наче заборонений плід, десь глибоко у свідомості.

...Вперше Надюха напилася на випускному. І вперше зникла на ніч. Разом з батьком однокласниці. Перша близькість була розмита першим алкогольним досвідом. На ранок страшенно боліла й гуділа голова, нутро вивертало назовні так, що хотілося чимскоріше померти.

Однокласники зустрічали схід сонця на пагорбі за містом, складали плани на майбутнє, раділи початкові дорослого життя. А Надюшина дорослість дивилася на неї злим похмільним поглядом і вибудовувала собі алібі на майбутні вияснення стосунків із дружиною.

– Мала повія! Забирайся геть!

Батько однокласниці зірвав простирадло з ліжка так рвучко, що Надюха скотилася на підлогу. Із затоптаного дачного килима знялася хмара пилюки. Надюсі закрутило в носі, й вона голосно чхнула.

– Тихо ти! Ще сусіди почують.

Надюсі було байдуже. Вона сиділа на брудному килимі й посоловілими очима дивилась, як її перший у житті чоловік, він же батько її однокласниці, відмиває кухонною мочалкою пляму крові зі старого матраса. А потім запирає в алюмінієвому тазуку простирадло.

– Дурень я! А ти – мала повія! Як тепер, га? Не скажеш?

– Тепер простирадло викинути треба, – сказала Надюха.

– Що?

– Кров відпирається в холодній воді.

– Якби не вчорашня гаряча голова...

– Ще гриби є, – промовила Надюха.

– Що?

– Якби в роті гриби...

– Мовчи вже! Якби моя донька таке зробила – я її сам придушив би, своїми руками. Або горло перерізав би й усю кров випустив з неї...

Надюха злякалася. Коли їхала з ним на дачу, не боялась. Ще не зовсім п'яна була, все розуміла. І те, що має статися, теж. Геть не страшно було. Цікаво навіть: як воно у дорослих відбувається те, про що вони так мріють, вірші пишуть, пісні складають? А колись же ще й на дуелі викликали одне одного. Лицарі.

І діти з того народжуються. І взагалі все життя людське крутиться навколо цих ось дорослих штук. Плач, і сльози, і сміх, і жарти непристойні – все про це.

Не страшно було Надюсі. Весело навіть. Та й випили ж. Ой! Надюха не пам'ятає скільки. Пам'ятає лише, що мріяла собі, коли він уже спав: ось він візьме й покине свою дружину, одружиться з нею, Надюхою, вона йому дітей

народить. Житимуть отут, на дачі. А що? Тут гарно. Місяць у вікна світить, ліс поруч, річка близько так, що аж чути, як вона плескається в каменях.

А тепер той, хто зробив її жінкою, нервує. Кричить і каже такі страшні речі...

Надюха втекла через вікно. Коли він заглянув до кімнати, весь пропахлий перегаром і хлоркою, котрою намагався вибілити простирадло від плям крові, Надюхи вже не було. Вона втекла в його святковій сорочці з дорогими запонками і в чийось заношених повстяних капцях, лишивши свою випускню сукню й туфлі, бюстгальтер і трусики в чужій кімнаті, на чужій дачі.

Додому діставалася пішки через ліс і поля. В небі над нею щebetав жайвір, світило сонце. Але Надюсі те червене небо здавалося низьким і темним, жайвір – набридливою мухою, а маки в ярій пшениці нагадували плями крові на простирадлі.

– Чужа кров... – плакала вдома мама. Вона вже все знала. І про випивку, і про дачу, і про сорочку.

За тією сорочкою ввечері прийшла його дружина, матір однокласниці. Однієї запонки не виявилось, тож мама мусіла заплатити за обидві. Сорочка була дорогою, блідо-рожевою, з модним комірцем на вилогу й вузькими манжетами. Мама однокласниці презирливо кривилася, роздивляючись на сорочці плями та намацуючи поміж нитками колючки пшеничних остюків.

Мерзота!

– То суниці, – сказала мама. – Я виперу.

– Я суниці сама виперу, – прошипіла матір однокласниці. – Ви ягідку свою пильнуйте!

Мама пильнувала. У мами очі були такі, що Надюха проплакала два дні. А потім на кухні в латунній мисці, в котрій мама варення варила щороку, спалила ляльку-лікарку. Коли мама прийшла з роботи, Надюха висипала

з миски попіл і шматки перепаленої пластмаси собі на голову, пообіцяла мамі більше ніколи не гратись у дорослі ігри і вступила на хореографічне відділення «кулька».

Мама почала ходити до церкви. І молитися до Варвари-великомучениці. Хтось їй сказав, що Варвара опікується непутящими й питущими жінками. І може відвернути дівчину від тих гріхів. У кімнаті з'явилась ікона святої й лампадка коло неї. Пізніше мама рушника вишила. З ружами, маками й колоссям. Такими яскравими нитками і люрексом поверх, що навіть вночі Надюха його бачила.

Так. Траплялося таке, що не могла ніяк заснути, крутилася, переверталася з боку на бік, наче муляло їй щось. Короткі сні тоді більше вимучували, ніж давали відпочинок. Сні пахнули чимось гострим і терпким. Надюха пригадувала, звідки той запах. Так пахнули обійми того, її першого чоловіка, і його сім'я, котре він вихлюпнув їй на груди.

Надюха стискала зуби до скреготу й кулачки до оніміння. Прикривала очі повіками так тісно, аж з-під них бризкали сльози. Хотілося застогнати, закричати й побігти кудись. Але стримувалася, гамувала ті пориви в собі, щоб не розбудити маму.

А рука вперто тяглася донизу, кулачок розтискався сам по собі і тремтячі пальці шукали на тілі точки дотику до дорослого...

Тоді Надюха відсмикувала руку. І довго дивилася на рушник. Щось стримувало її в тому вишитті, рушник діяв на неї, як гамівна сорочка. Втихомирював і зупиняв.

Мами не стало, коли Надюха народила у ванній дитину. Сусіди потім казали, що мама довго стукала по батареї в кухні. Впала там із серцевим нападом, а звестися на ноги не змогла вже.

А ще казали сусіди, що чули, як щось пищало у ванній, але значення тому не надали. У Надюхи все щось там пищало. То коти, то цуценята прибудні. Добра вона, Надюха. Всю живність, ображену кимось, підкинуту до під'їздів, бруднюшу, репетуючу й голодну, підбирала й несла додому. Кошенята, цуцики, перелякані папужки, навіть голуби з поламаними крильцями, з перебитими лапками. Одного разу принесла з двору трилапу сліпу шиншилу.

От сусіди й подумали...

Та нічого вони не думали! Тихо в Надюхи – добре. Стукає щось – хтозна, що воно там стукає у тих пияків. Постукає та перестане.

Мама перестала. І стукати, і жити. Хтось тоді викликав «швидку» й міліцію. Чи то вже міліція «швидку» викликала? Надюха того не пам'ятає. І, що народила, не пам'ятає.

Їй слідчий потім фото показував. Страшно було на них дивитися. Мертва маленька недоношена дитина в унітазі. Схожа на синього хробака з ручками й ніжками. І вона, Надюха, біла, як стіна, – як нежива, на підлозі.

Надюху тоді щось таке на тих фотографіях вразило. Багато червоних плям на білому унітазі, на підлозі, по стінах. По стінах – смуги такі, наче руками водив хтось, наче вбивали там...

І мама в кухні коло вікна лежить. Рука простягнута до батареї, і захололі пальці складені так, як ото в двері стукають. Мама ними до світу пробувала достукатись. Але в них у гуртожитку-малосімейці батареї тяжкі, чавунні. Коли з водою, то всі звуки приглушують. А пальці у мами тоненькі, майже дитячі. Мама хореографом у школі мистецтв все життя пропрацювала.

Надюха тоді подумала, що якби мама не рукою стукала, а чимось – от ложкою хоча б, – то їх усіх могли б урятувати. А так лише її лікарі витягли з того світу.

Його, того світу, Надюха теж не пам'ятає. Кажуть, кро-

ві втратила багато. З жінками в палаті реанімації потім говорили про потойбіччя й видіння. Жінки бачили щось, коли в комі були. А Надюха – ні. То спільними думками дійшли висновку, що у Надюхи видінь не було, бо в неї крові чужої влили багато. А чужа кров – то вже наче й людина інша, вже не ти.

Надюха довго з нею уживалась. Якась інша вона була, та кров. Не така, як та, що в дитинстві влили. Ловила себе на думці, що мислить не як завжди. Потім – що хоче чогось такого: то одного, то іншого. Малини, ожини, чорниць. Вона тих ягід на дух не переносила з дитинства, а тут захотілося так, що аж присмак в роті відчуває.

І ще... випити не хотілося. Зовсім. Запах спирту з медичних тампонів викликав огиду та шлункові спазми. Надюха аж задихалася, мовби на ядуху страждала, коли медсестра крапельниці ставила чи заштрики робила.

Її цуралися. Там, у лікарні, її цуралися, відверталися, коли проходила повз, мовчали, коли щось у когось запитувала. Медсестри й санітарки мовчки виконували свою роботу та йшли на пост. Надюха чула, як вони там обговорюють її, осуджують, обурюються. А самі... Самі смакують подробиці, говорять так, наче обсмоктують їх, як цукерки на паличці. Люди. Такі люди.

Надюха наслухала ті розмови і спочатку дивувалася: як так можна засуджувати людину, синхронно запльовувати, бути готовим каменувати й при тому в деталях обговорювати злочин, кару й усе життя тієї людини?

Надюха тоді готова була прийняти будь-яке покарання. Шкодувала, що вищу міру відмінили. Хотіла померти.

...Міліція Надюху посадити намірялася, але потім, щоб не морочитися, списали все на неадекватність, викидень і нещасний випадок.

Надюха повернулася додому. Якраз на сороковини по мамі. Хотіла на цвинтар поїхати до неї. Але щось наче не

пускало. Стискало горло, сльози з очей видушувало, тиснуло в грудях. І ноги не слухалися. Не хотіли підкорятися думці, що треба йти до мами на могилу.

Саме тоді Надюха зрозуміла, що вищу міру покарання ніхто не відміняв. Смертний вирок суду був би просто звичайним убивством. Смерть – не покарання, не вища міра. Вища – ось вона: життя після злочину. Коли злочинець опиняється сам на сам із власною совістю, з душевними муками, людським осудом і власним нерозумінням, як з цим жити.

Найвища міра покарання за вчинений злочин – пам'ять.

Надюха перебирала фото в альбомах. Згадувала. І від тих згадок їй хотілося розчинитись у сльозах, пропасти, зникнути, здохнути.

Ось малеча в коцикові з ведмедиками. Ось карапузик з брязкальцем-віночком. Ось пампуха з кучерявою лялькою, школярка з рудим портфелем, випускниця з буклями та в сукні з сіточкою-мереживом на грудях. А тут – наречена. Сукня зі шлейфом, коротка фата, квіти, авто з лялькою...

Він так і повівся з нею. Як з лялькою. Погрався і викинув. Придбав собі іншу – молодшу, вродливішу, з хорошою родини та з родинним бізнесом.

– Добробут – понад усе, розумієш? Ти нічого не маєш, нічого не можеш, нічого не зможеш. Ти – злидота. А про Лілі треба подбати.

Так. Надюха тільки й мала, що маму. Тільки й змогла, що народити Лілі. Ще вона могла любити. Але його це не цікавило. Від романтики побачень до рутинності буднів у них минув усього рік. А далі: в неї – Лілі, в нього – бізнес. Гроші, гроші, гроші... Вони були в нього скрізь. На роботі, вдома, на відпочинку, у вчинках, у словах. Надюсі іноді здавалося, що весь він складений і спресований із грошей. Одна суцільна людина-купюра, людина-рахунок.

Але він був її чоловіком і батьком Лілі. Лілі його обож-

нювала. Лілі жила чеканням тата і короткими годинами його перебування вдома.

Перебування вдома ставало все коротшим. Доки не закінчилося зовсім. У його житті з'явилась інша жінка. У Надюхи з'явилась дешева валіза й невеличка сума на прожиття.

У нього все було просто. Йому була потрібна саме та жінка, її бізнес, її зв'язки та можливості. Він завжди досягав того, чого прагнув. А Надюху забув.

А вона не змогла. Ходила світом, наче з неї хтось життя випив. Не людина, а сама оболонка, шкаралупка. Крихка.

Мама тоді не знала, що з нею робити. Говорила, просила, трясла Надюхою, як лялькою-мотанкою, намагаючись вернути до життя.

Лялька.

Лялька, ляля, лялечка... Ліля, Лілі, Лілечка. Він лишив її з собою. Їхню дитину, донечку. Він міг усе. Гроші дають людині такі сили! У нього були гроші. Багато. Настільки багато, що судові засідання тривали лічені хвилини. Лише для того тривали, щоб черговий суддя на чергову Надюшину апеляцію встиг прочитати оте: «Іменем України...» І залишити дитину з батьком.

А Надюху – з палючим болем в очах і людським осудом поза очі. Покинув – значить, було за що. Забрав дитину – і правильно зробив, бо в нього гроші. Бо він – батько. А вона – молода. Ще знайде собі.

Знаходила. Молода ж...

Мама плакала ночами від тих її знахідок. Замашувала бальзамом «Рятівник» синці й подряпини на обличчі, вимивала волосся від засохлої крові та молилася Варварі-великомучениці, коли Надюха пропадала з дому, щоб вернула її дитину живою до хати. Хай і потовчену, поскубану чиймись шлюбними жінками. Аби живою.

Надюха верталася. Вона завжди верталася до мами. Па-

дала в ноги, тулилася побитою головою до маминих колін, розмашувала по лиштві халата криваві соплі й обіцяла: більше ніколи. А потім знову зникала. Щоб повернутись.

А потім...

Потім у неї народилася Машка. Схожа на маму та янгола одночасно. Так буває: коли в дитини немає батька, тоді вона схожа на янгола.

Ось фото. Вони з мамою в пологовому. А тут в церкві, на прогулянці, в садку на Новий рік.

Ось малюнок. «З Днем матері, бабусько! Маша». Надюху вона ніколи не вітала. Тулилася до бабусі, горнулася, наче жила лише для неї. А Надюха наче ні при чому – не мама їй, не рідна. Ніхто.

Чужа кров...

Ті фото пекли пальці. Вогнем палили. Дивно... От тоді, коли тихцем тягнула в мами гроші, заховані за святу Варвару над сервантом, нічого не пекло. А гроші ж дитячі були. Мама відклала малій на те, на се. Хотіла, щоб її квіточка, її зайченятко мало все, як у людей.

– Я – твій зайчик-промінчик, бабусько, – щебетала Машка.

Спалахнула і згасла. В одну мить.

Сонце таке в той день було! В zenіті й аж розливалось навколо, а не світило. Мама верталася з крамниці. Машка побігла назустріч. Червоний світлофор, шалене авто, спалах...

Надюха злякалася. Тікала світ за очі. Ніби то вона була тим шаленим автом, котре збило дитину. Ніби то їй зайчик-промінчик засліпив очі.

...Світлини. Тепер на фото заведено казати «світлини».

Більше нічого світлого в її житті не було. Лише мама. Надюха плакала у неї в ногах. Мама гладила їй волосся і просила-молила. У мами вже було хворе серце й недобре передчуття.

Кінець безкоштовного уривку.
Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію
КНИГИ.